

Література

1. Вахтангов Е.Б. Материалы и статьи. – М., 1950.
2. Капська А.Й. Соціальна робота: деякі аспекти соціальної роботи з дітьми та молоддю. – К.: УДЦ ССМ, 2002.
3. Копець З.А. Драматичне мистецтво у школі. – К., 1965.
4. Немирович-Данченко Вл.И. Театральное наследие. Статьи, речи, беседы, письма. – М., 1963.
5. Рубина Ю.И., Завадская Т.Ф., Шевелев Н.Н. Театральная самодеятельность школьников. – М., 1983.
6. Станиславский К.С. Работа актера над собой. – Собр. соч. – Т. 2,3. – М., 1954, 1955.
7. Технології соціально-педагогічної роботи: Навчальний посібник. К., 2000.

Н.В.Крохмаль

СУЧАСНА КАРТИНА СВІТУ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація

В статтє рассмотрено состояние современного общества и его трансформация в качественно новых условиях развития.

Сучасний стан розвитку суспільства характеризується процесами глобалізації у всіх сферах його життя. Формування наддержавних та міжконтинентальних утворень як у політичній, так і в економічній сферах спричиняє трансформацію держави, яка все більше “розчиняється” у них.

Тому метою данного дослідження є проблема: як врегулювати відносини між окремими державами та цими “глобальними” утвореннями, не спричиняючи політичних, національних, міждержавних, територіальних конфліктів тощо. На нашу думку, однією з форм вирішення такої проблеми є система саморегуляції суспільства, яка забезпечує координацію дій суспільства, яке у стані біфуркації, тобто у стані вибору можливих шляхів свого подальшого розвитку, може при найменших відхиленнях (флуктуаціях) змінити свій подальший розвиток.

В історії та теорії світової та вітчизняної наукової думки, зокрема, у роботах Р.Ф.Абдєєва, В.П.Андрущенко, В.І.Аршинова, В.П.Бєха,

О.О.Богданова, В.Н.Вандишева, І.С.Добронравової, О.А.Донченко, М.С.Кагана, В.М.Келасьєва, Н.Н.Кисельова, М.В.Колеснікової, М.П.Лукашевича, В.В.Налімова, Л.В.Озадовської, М.М.Сєтрова, А.В.Свідзинського, В.М.Ткаченка, В.Л.Храмової та інших розглядаються різні аспекти зазначеної проблеми, що можна використати при дослідженні.

Система саморегуляції утворює комплекс, цілісність якого забезпечується сукупністю зв'язків і відносин між групами елементів, об'єднаних розгорнутими в просторі і часі структурами, який входить у більшу — соціальну систему (суспільство), у якій саме завдяки системі саморегуляції здійснюється підтримка стабільного функціонування, взаємодії з навколишнім середовищем та розвитку у просторі і часі.

Система саморегуляції у суспільстві функціонує на основі обміну інформацією про особливості регульованої системи, її змінах, що виникають у відповідь на вплив регулюючої системи й виступають у вигляді сигналів тих чи інших матеріальних процесів, складаючи їх зміст.

У історичній ретроспективі система саморегуляції виступає як певна форма і визначається як історично складена внутрішня організація впорядкованої взаємодії людей у певних просторово-часових вимірах, яка функціонує на основі інформаційних процесів, тобто формує взаємодію двох підсистем – регулюючої та регульованої.

У ХХ ст., коли з'являються нові види матеріальних носіїв — комп'ютерні технології, глобальні комп'ютерні мережі, формується можливість охопити й поглибити проникнення у всі сфери життя суспільства. Швидкий розвиток науково-технічного прогресу, що почався в середині 40-х рр. ХХ ст. веде до переосмислення, в першу чергу, потреб людини, суспільства, до їхньої актуалізації в прагненні їх задовольнити. Це переосмислення відбувається на якісно новому рівні, оскільки суспільство досягло у своєму розвитку стану, коли його матеріальний напрямок

відходить на другий план, а акцент зміщується на духовний. Саме він і викликає зміни в суспільстві.

Крім того, перехід громадянського суспільства до нового стану, а саме до власної трансформації, що відбувається, на нашу думку, з початку ХХ ст. можна визначити як один із напрямків формування якісно нового рівня системи саморегуляції суспільства — семантичного.

Його ще не можна чітко виділити, бо остаточно ще не можна вказати основу, на якій буде проходити становлення цього рівня системи саморегуляції. Ясно одне, традиції, звичаї та закони, на основі яких діє сучасне суспільство, не зникнуть, а поглинуться ще більшими процесами.

Розглядаючи характеристики перехідного періоду до семантичного рівня системи саморегуляції, можна виділити основні тенденції його функціонування та розвитку.

По-перше, об'єктом семантичного рівня є громадянське суспільство, що трансформується; по-друге, суб'єктом можна визначити світові уряди (наприклад, ООН, Європарламент тощо); по-третє, засобами регуляції поступово стають знакові системи, що виражаються через семантику мови; по-четверте, механізмом саморегуляції цього рівня стає смислотворчість або смисловиробництво.

Особливістю складання цього рівня є поступове втрачання державою як соціальним інститутом своїх основних позицій і відхід на допоміжні, або ж повне її зникнення.

Вже сьогодні активно складаються нові історичні форми, притаманні перехідному етапу, а можливо і семантичному рівню системи саморегуляції. Це — “світ-система”, термін який ввів А.І. Фурсов. На думку А.І.Фурсова, “світ-система” покликана замінити поняття “держави” при вивченні сучасного стану суспільства. Сучасна світ-система існувала не завжди, вона також має історичне походження і виникає, або починає виникати тоді ж коли і держава на рубежі XV—XVI ст., коли “нові

монархи” мечем, а потім, по мірі розгортання військової революції XVI—XVII ст., вогнем почали повертати назад співвідношення сил, “угодницькі позиції” між верхами й низами суспільства...” [1, 7].

Держава як інститут підринається як “зверху” (розвиток та закріплення таких наднаціональних структур як Європейського Союзу та інших), так і “знизу” — на рівні провінцій та регіонів. Наприклад, якщо існує єдина Європа, то який сенс входити до її складу з втратами будь-якої державі (Італії, Великобританії, Іспанії), якщо можна включити в неї лише певний регіон (Ломбардію, Уельс, Каталонію).

Проти держави виступають і так звані “сірі зони”. Цей термін запропонував А.Менк і він означає території, що не контролюються або погано контролюються державою. На думку А.І. Фурсова, такими зонами можуть бути, по-перше, зони на “межі” або на території кількох держав (“золотий трикутник” в Південно-Східній Азії, “золотий півмісяць” на Близькому Сході); по-друге, частина території держави (наприклад, Чечня в Росії); по-третє, цілі райони великих мегаполісів (Південний Бронкс в Нью-Йорці).

Ще однією перехідною історичною формою є макрорегіони, які оформлюються в останній третині XX ст. і діляться на дві групи: “регіони-держави” та “регіони-провінції”. Інколи вони відтворюють контури докапіталістичних регіонів, інколи ж виникають зовсім нові конфігурації, наприклад, об'єднання, що одночасно виконують функції політичної, економічної, культурної та інших видів координації спільних дій (ООН, ЄС); територіальні об'єднання держав для економічного співробітництва (СНД, США—Канада); військові блоки (НАТО), конфесіональні форми — світ ділиться на мусульманський, християнський та буддизм; інформаційні глобальні мережі (INTERNET).

Як уже було зазначено, трансформацію громадянського суспільства можна віднести до процесів перехідного періоду та напрямків формування

семантичного рівня системи саморегуляції. Це можна назвати політичним управлінням, що вже на новій основі організує державне управління та нові форми влади. Показником цього процесу є формування нових політичних утворень у світі, що об'єднують кілька держав. Перша спроба створення такої організації відбулася одразу після першої світової війни. Це була Ліга Націй. Уже із середини 40-х рр. XX ст. діє Організація Об'єднаних Націй як орган управління та вирішення питань не окремої держави, а всього людства.

Із середини XX ст. бере початок і таке утворення як Європейський Союз, який по мірі свого розвитку набуває рис великого соціального утворення, що відіграє важливу роль у розвитку сучасної Європи, зокрема, як у політичному, так і в економічному плані. На ЄС лежать функції координації дій щодо вирішення різних політичних, економічних, соціальних питань.

Крім Європейського Союзу як загальноєвропейського органу управління можна назвати й організації, що відповідають за окремі сфери діяльності суспільства, в першу чергу військові (Рада безпеки ООН), економічні (Міжнародний валютний фонд, Фонд реконструкції та розвитку та інші), культурні (ЮНЕСКО).

Не слід забувати і про військові утворення типу НАТО та Організація Варшавського Договору, що теж почали свою діяльність ще із середини XX ст. і які зазнали трансформації вже в 90-х рр., коли загальний організаційний процес суспільства видозмінився для збереження свого функціонування.

Особливу увагу слід звернути на систему саморегуляції окремих країн світу, що взаємопов'язані з міжнародними організаціями. Так формування нових напрямків у розвитку країн (перехід до громадянського суспільства, боротьба за свободу особистості, глобальні проблеми, які потребують вирішення) призводить до пошуку нових шляхів збереження

стабільності соціального процесу. Одним із прикладів цього є війна в Югославії, де яскраво проявилися тенденції у формуванні семантичного рівня системи саморегуляції. Тут ООН як інститут влади, який здійснює управління в межах суспільства, виявив свою неспроможність у здійсненні регулятивних функцій. На відміну від цього політичного інституту окремо взятий соціальний організм у вигляді НАТО, що переживає перехід на новий якісний рівень, прагне шляхом війни знайти більш ефективні засоби саморегуляції своєї системи.

Соціальні норми, які існують у суспільстві на сьогодні, стануть основою формування нових норм. Однак найбільш вагомими серед всіх видів соціальних норм “нормативної піраміди” (“першонорми”, релігійні, моральні, правові, ідеологічні, норми моральності) на семантичному рівні стають ідеологічні норми, що починають займати провідне місце у розвитку суспільства. Це проявляється в активному формуванні різних угруповань, що мають і політичне, і соціальне, і культурне забарвлення. Велике значення при цьому відіграють засоби масової інформації, які опосередковано впливають на систему саморегуляції соціального процесу.

Помітне місце у формуванні семантичного рівня системи саморегуляції займає і моральне управління, що формує моральні норми та ідеали суспільства. Старі соціальні інститути, які функціонують сьогодні, теж не втратили свого значення. Так релігія з її нормами, догматами займає значне місце в системі саморегуляції суспільства. Становлення та розвиток цього соціального інституту відбувався завжди з урахуванням якісних змін у соціальному процесі, тому нове спрямування суспільства знайшло своє відображення і в цій формі. Можна виділити тенденцію в розвитку релігії — вона має багато різних форм прояву, що виявляється у створенні нових релігійних течій, сект. В теології теж помітні зміни, що виявляється у спробі на науковій основі пояснити трактування релігійних догм, таких, як поява світу, існування бога.

Але на першому місці у формуванні нового рівня системи саморегуляції стоїть формування нового типу людини, що проявляється у формуванні “свободи волі” як “свободи” індивідів у складі “свободи” світового співтовариства. Цей напрямок характеризується спрямованістю аксіології на антропологічні цінності, смислове навантаження. Тобто можна простежити становлення “впевненого у собі” індивіда й підпорядкування цьому процесові всіх інших напрямків семантичного рівня системи саморегуляції.

Отже, сучасне суспільство знаходиться у перехідному стані до семантичного рівня системи саморегуляції, що характеризується акцентуацією уваги на його духовному розвитку та появою нових історичних форм, які поступово замінюють державу як політичне утворення.

Подальшими розвідками наукових досліджень можуть бути: аналіз розвитку історичних форм семантичного рівня системи саморегуляції.

Література

Фурсов А.И. Макрорегионы на спиралях истории // Афро-азиатский мир: региональные исторические системы и капитализм: Проблемно-тематический сборник / РАН ИНИОН. Центр научно-информационных исследований глобальных и региональных проблем. Отдел Азии и Африки. Сост. Фурсов А.И. – М., 1999. – С.5-13.

Д.Ю. Малков

ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛІЗУЮЧОГО ВПЛИВУ КЛУБІВ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ ЯК ВИХОВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація

В статье рассматриваются особенности социализирующего влияния клубов по месту жительства как воспитательной среды.

На сучасному етапі розвитку суспільства виникає потреба у розробці технологій суспільного розвитку в контексті існування єдиного безперервного соціально-виховного процесу. Вирішення цих завдань